

התנ"ך

התנ"ך כולל בתוכו 24 ספרים. 5 חומשי תורה (מופיע במגילה כז ע"א. חומש מלשון חמש): בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים. 8 ספרי נביאים: יהושע, שופטים, שמואל, מלכים, ישעיהו, ירמיהו, יחזקאל, תרי עשר. 11 ספרי כתובים: תהלים, משלי, איוב, שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר, דניאל, עזרא, דברי הימים (חלוקת ספר שמואל, מלכים ודברי הימים לא' וב' נעשתה באמצע המאה ה-16 ע"י הנוצרים).

ישנם סיפורים רבים בתנ"ך שנמצא להם עדויות ארכיאולוגיות:

לצורך פיענוח אחת מן הכתובות העתיקות המפורסמות, נצטרך להכיר את הכתב העברי הקדום. הכתב העברי הקדום דומה לאלף בית הכנעני (המכונה כתב דעץ או רעץ). יש בו 24 אותיות, אין בו אותיות סופיות (אותיות המנצפ"ך התקינו הנביאים. מגילה יא ע"א), ותום מילה מתבטא בנקודה בגובה חצי אות. לאחר שישראל חזרו מגלות בבל בראשות עזרא ונחמיה הם המשיכו להשתמש גם בכתב העברי הקדום, אך בעיקר בכתב האשורי אותו כתב שבו נהגו להשתמש בגלות. הוא הכתב המוכר לנו כיום המכונה "כתב אשורי", משום שמקורו מאשור/בבל, או משום שהוא ישר (הכתב יותר מרובע. סנהדרין כב ע"א).

כעת נחזור בזמן, אל שנת 703 לפני הספירה.

הכתוב בספר מלכים מזכיר ברמז מפעל מים שבנה חזקיהו - "וַיִּתֵּר דְּבָרֵי חֲזַקְיָהוּ וְכָל גְּבוּרָתוֹ וְאֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַבְּרִכָּה וְאֶת הַתְּעָלָה וַיָּבֵא אֶת הַמַּיִם הָעִירָה הֵלָא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה" (מלכים ב' כ,כ).

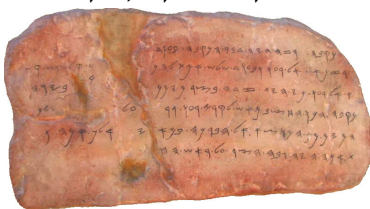

אך מהי "הברכה" ו"התעלה"? לצורך כך נעזר בספר דברי הימים. ספר דברי הימים מהווה סקירה קצרה ומקיפה לכל תולדות עם ישראל החל מבריאת העולם עד גלות בבל ותחילת עליית עזרא ונחמיה. וכך מתואר שם מעשה חזקיהו "אַחֲרֵי הַדְּבָרִים וְהָאֵמֶת הָאֵלָּה בְּאֵל סִנְחָרִיב מֶלֶךְ אֲשׁוּר וַיָּבֵא בִיהוּדָה וַיַּחַן עַל הָעָרִים הַבְּצֻרוֹת וַיֹּאמֶר לְבָקְעָם אֵלָּי: וַיֵּרָא יְחֲזַקְיָהוּ כִּי בָא סִנְחָרִיב וּפָנָיו לְמַלְחָמָה עַל יְרוּשָׁלַם: וַיִּזְעַץ עִם שָׂרָיו וּגְבָרָיו לְסִתּוֹם אֶת מֵימֵי הָעֵינֹת אֲשֶׁר מֵחוּץ לָעִיר וַיַּעֲזְרוּהוּ: וַיִּקְבְּצוּ עִם רַב וַיִּסְתְּמוּ אֶת כָּל הַמַּעֲיָנוֹת וְאֶת הַנַּחַל הַשּׁוֹטֵף בְּתוֹךְ הָאָרֶץ לֵאמֹר לָמָּה יָבֹאוּ מַלְכֵי אֲשׁוּר וּמִצָּאוּ מַיִם רַבִּים" (דברי הימים ב לב,ד).

סנחריב מלך אשור מבקש לכבוש את עיר הבירה של מלכות יהודה - "עיר דוד", באמצעות מצור על העיר המבודדת. חזקיהו שחושש שכוחות סנחריב ישתמשו במעיין למרגלות העיר מצווה על חופריו לחצוב מנהרה שתזרים את המים לבריכת אגירה היא "בריכת השילוח", וכך גם הכוחות הצרים לא יוכלו להשתמש במים וגם לתושבי ירושלים הנצורים יהיה קל להגיע למים שכעת יאספו בתוך העיר הנצורה.

1880 ילד בשם יעקב אליהו החליט לבדוק יחד עם חבירו האם אפשר ללכת לאורך כל הנקבה, וכך צעדו שניהם ברגל עד שלאחר שש מטר מתחילת הניקבה החליק ונפל יעקב אליהו למים, וכאשר התרומם גילה מולו כתובת על דופן הניקבה. את הכתובת חקר ראשון הגרמני קונרד שיק. לאחר עשר שנים סוחר עתיקות יווני גנב את הכתובת מהקיר. הוא חצב בזהירות את הכתובת, אך היא נשברה לכמה חתיכות. את הכתובת מהסוחר השלטונות העות'מאניים החרימו והעבירוהו למוזיאון הארכיאולוגי באיסטנבול. שם חיבורה ע"פ ההעתק שעשה החוקר הגרמני לכתובת בעת שחקר אותה לפני שנשברה. ממשלת ישראל ביקשה לרגל חגיגות 3,000 השנה לירושלים להשאל את הכתובת ולשיממה במוזיאון ישראל, אך תורכיה סירבה (מגלים את עיר דוד עמ' 68-70).

הרחבה

1. רוצה לדעת מה אירע בסופו של מצור סנחריב? מי ניצח את מי? פתח בדברי הימים ב' פרק לב פסוקים כ-כב, וגלה את הנס המופלא.

הרחבה

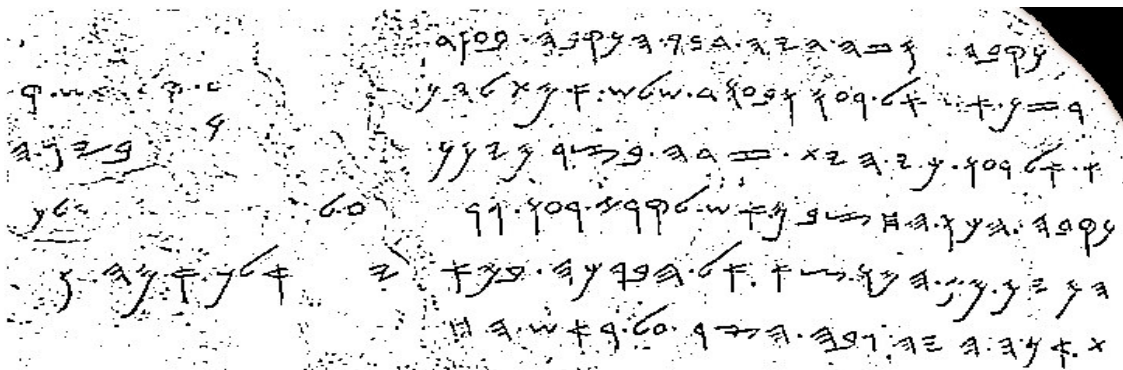
מעניין שבמצבת סנחריב, שבה מתוארים כל כיבושיו של סנחריב, מתואר כיצד כבש את מצרים ובדרכו לירושלים כבש 46 ערים, והנה תרגום הדברים:

- [18] ואשר לחזקיהו היהודי,
- [19] שלא נכנע לעולי: 46 ערים בעזרות,
- [20] וזהרים חקטנות
- [21] שחיו רבות באזור, בחרסם עם אילי ניגוח,
- [22] על ידי הבאת כלי מצור ובחתקפות רגלים,
- [23] ועל ידי חפירות וחורים תחת לחומה, צרתי עליהן ולקחתיהן.
- [24] 200,150 אנשים, גדולים וקטנים, נשים וגברים,
- [25] סוסים, פרדים, חמורים, גמלים
- [26] בקר וכבשים ללא מספר, הבאתי משם
- [27] וספרתי כשלל. (חזקיהו) עצמו, כיצפור בכלוב
- [28] סגרתיו בירושלים, עיר מלכותו.
- [29] בניתי סוללה כנגדו
- [30] כל אשר יצא משערי העיר, החזרתי לצערו.

האם תיאוריו של סנחריב תואמים את הכתוב בתנ"ך?

2. את תוכנה של המצבה נגלה ע"י החלפת הכתב העברי בכתב קדום, סמן מעל לכל סימן את האות העברית.

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ
ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ	ק	ר	ש	ת
י	ז	ח	ט	י	כ	ל	מ	נ	ס	ע
פ	צ	ק	ר	ש	ת	י	ז	ח	ט	י

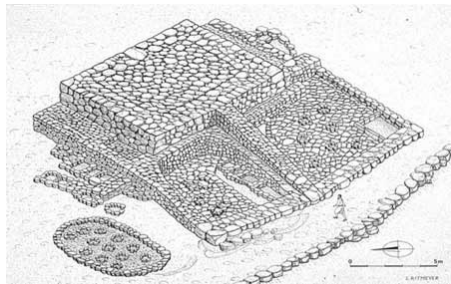
3. באמצעות הכתב עברי קדום, נפענח גם בולה שנמצאה בשריפות עיר דוד ב"מבנה האבן הגדול" - מבנה גדול שיש המשערים שהיה ארמונו של דוד.

את חברו של השר המוזכר למעלה, שהיה משריו של צדקיהו (597 – 586 לפנה"ס), אחרון מלכי יהודה, נמצא שר נוסף גדליהו בן פשחור (שהבולה שלו מוצגת מימין). קרא את הפסוקים בירמיהו פרק לז פסוק ג, ובירמיהו פרק לח פסוק א-ד, וגלה האם האמינו השרים החשובים לנבואתו של ירמיהו, ומה זממו לעשות לו.

בולה של איש מפורסם נוסף שהתגלה בעיר דוד, ע"י יגאל שילה בשנת 1982, היא של "גמריהו בן שפן" שהיה סופר בתקופת המלך יהויקים (597-608 לפנה"ס) המוזכר בספר ירמיהו "וַיִּקְרָא בְּרוּךְ בְּסֵפֶר אֶת דְּבָרֵי יְרֵמְיָהוּ בֵּית יְהוָה בְּלִשְׁכַּת גְּמַרְיָהוּ בֶן שָׁפָן הַסֵּפֶר בְּחֹצֶר הָעֵלְיוֹן פֶּתַח שַׁעַר בֵּית יְהוָה הַחֲדָשׁ בְּאַזְנֵי כָל הָעָם" (ירמיהו לו, י).

עדויות נוספות לתנ"ך בימי קדם אפשר למצוא במזבח הר עיבל שגילו קבוצת חוקרים מאוניברסיטת חיפה ב-1980, מזבח בציוד המזרחי של הר עיבל שנבנה כמו המזבח שמתואר במשנה. בסקר שנערך במקום נתגלו עצמות של צאן בקר ועיזים.

4. מה עשו במזבח בהר עיבל? קרא ביהושע ח, כ-כה.

עדות מפתיעה שנתגלתה על פאפירוס, שנכתבה ע"י מצרי בשם איפובר, מספרת על עשר צרות גדולות שנחתו על מצרים. הפאפירוס נרכש ב-1828 ע"י המוזיאון של לידן בהולנד, והוא מכיל 17 עמודים, חלקם במצב גרוע. יש חוקרים הסוברים שמתואר שם בלשון ציורית ואלגורית את קושי השיעבוד, אך ד"ר וילקובסקי בספרו "חוזים בכוכבים וחופרי קברים" טוען שמדובר על מכות מצרים. קרא את הקטע ובמקביל קרא את ספר שמות פרק ז' עד פרק י"ב ומצא את ההקבלות השונות:

"מכות בכל הארץ, דם בכל מקום... הנהר הוא דם... האנשים נרתעים מלטעום, בני אנוש צמאים לדם... אלה הם מימינו, זהו אושרנו! מה נעשה? הכל נחרב... כל החיות לבם בוכה הבקר גועה... עצים הושמדו... אמנם כן, שערים עמודים וקירות נאכלו על-ידי האש... מצרים בוכה, ארמון המלוכה בלא רווחיו, בלא פירות בלא תבואה, אשר לו שייכים החיטה, השעורה, האוזים והדגים... אמנם כן, השחת הכל אשר עוד אתמול נראה, האדמה הושארה ללאותה כמו אחרי קציר פשתה... אין למצוא פירות ולא ירק... רעב... ראה הבקר הופקר ואין איש שיאספם יחד, כל אחד מחפש רק את אלו החתומים בשמו... אמנם כן, בני הנסיכים הושלכו לעבר הקירות... היתה צעקה גדולה במצרים. הנהמה נשמעת בכל הארץ מעורבת בקינות... אמנם כן, הגדול והקטן זעקו, הלואי ואמות. האמנם זהו סוף האדם, לא הריון ולא לידה! אולי תפסיק נא האדמה מן הרעש, ויפסק השאון... בתי הסוהר חרבו, מצרים העילית השחתה... הכל נהרס, מעונות האדם התהפכו ברגע".

